

รายงาน

การเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา WESR

Weekly Epidemiological Surveillance Report

สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health

ISSN 0859-547X http://epid.moph.go.th/weekly/w_2551/menu_wesr51.html

ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๕S : ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ Volume 39 Number 5S : June 27, 2008

ฉบับพิเศษ

นิพนธ์ต้นฉบับ

ความชุกของการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวีในหญิงบริการทางเพศ ที่รับบริการจากคลินิกเคลื่อนที่ จังหวัดภูเก็ต 2550

(STIs/HIV Prevalences in Female Sex Workers Attended Phuket STIs Mobile Clinics in 2007)

เอมอร กิตติธรรกุล

Eamorn Kittitornkul

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต

Phuket Provincial Medical Office

✉ emmy4800@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความชุกของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวี และประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวีในหญิงบริการทางเพศที่มารับบริการจากคลินิกเคลื่อนที่ และสนับสนุนการเข้าถึงบริการตรวจคัดกรองเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในพื้นที่ที่มีหญิงบริการจำนวนมากแต่มีสัดส่วนเข้าไม่ถึงบริการ โดยมีสถานีนอมาดย 6 แห่ง ร่วมดำเนินการ ซึ่งเป็นรูปแบบที่จัดขึ้นโดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้มารับบริการและผู้ให้บริการครอบคลุมทุกอำเภอ ได้ดำเนินการเป็นระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2549 ถึง กันยายน 2550 มีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกข้อมูลการตรวจคัดกรองเอชไอวี และรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (OPD. Card) ทำการบันทึกด้วยโปรแกรม Access และวิเคราะห์หาค่าสถิติ ความชุก (Prevalence) ความถี่ ร้อยละ

ผลการดำเนินงานพบว่า ผู้ให้บริการทางเพศที่มารับบริการตรวจสุขภาพจากคลินิกเคลื่อนที่ทั้ง 6 แห่ง จำนวน 226 คน มีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวี ในกลุ่มผู้ให้บริการทางเพศร้อยละ 5.51 สูงกว่าการเฝ้าระวังประจำปี 2550 ร้อยละ 3.36 ในการดำเนินงานคลินิกเคลื่อนที่พบอัตราการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีความชุกร้อยละ 14.16 ซึ่งสูงกว่าที่พบในการดำเนินงานในคลินิกโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของจังหวัด (ร้อยละ 4.83) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่ยังไม่ได้รับการตรวจคัดกรองดูแลรักษาตามมาตรฐานน่าจะเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการแพร่เชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์/เอชไอวี ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวีหลังจากการให้สุขศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับสูงร้อยละ 61.0 ระดับปานกลาง ร้อยละ 35.7 ระดับต่ำร้อยละ 3.2

จากการดำเนินงานพบว่าผู้ให้บริการที่คลินิกเคลื่อนที่เป็นประชากรกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้เนื่องจากมีความชุกของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สูงกว่าในกลุ่มที่มารับบริการอย่างสม่ำเสมอที่คลินิกโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ คลินิกเคลื่อนที่และการตรวจเลือดด้วยความสมัครใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องให้ผู้บริหารของจังหวัดร่วมพิจารณาและตัดสินใจ ให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคต

สารบัญ

◆ ความชุกของการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวีในหญิงบริการทางเพศที่รับบริการจากคลินิกเคลื่อนที่ จังหวัดภูเก็ต 2550	93
◆ พฤติกรรมการป้องกันโรคเมร็งเฒ่ามของสตรีอายุ 35 ปีขึ้นไป อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี ปี พ.ศ. 2550	96
◆ การประเมินมาตรฐานทีมสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว จังหวัดน่าน ปี 2550	100
◆ รายงานการสอบสวนโรคมือเท้าปาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านดอนสำราญ ตำบลกุดชุมพุง อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี เดือนธันวาคม 2550	103

สถานการณ์โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในประเทศไทยปัจจุบัน มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะโรคหนองใน มีอุบัติการณ์ของทั้งประเทศเพิ่มขึ้น จาก 8.49 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2544 เป็น 9.73 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2548¹ ซึ่งอาจทำให้โรคเอดส์แพร่ระบาดมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันมีปัญหาที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่รับผิดชอบให้บริการจากหน่วยงานโรคและโรคเอดส์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ศูนย์กามโรคและโรคเอดส์ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคเข้าสู่ความรับผิดชอบของโรงพยาบาล ทำให้พบว่าประชากรกลุ่มเสี่ยง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ให้บริการทางเพศ ซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสที่จะเข้าถึงบริการสุขภาพ ไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องเร่งพัฒนากระบวนการจัดบริการ ป้องกันควบคุมโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ให้สามารถดำเนินการตามมาตรฐานการจัดบริการดูแลรักษา ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของกรมควบคุมโรค เพราะหากไม่มีการดำเนินการป้องกันที่เข้มแข็ง ทั้งถึง และเป็นธรรมชาติ คาดว่าจะทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมทั้งการติดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยเอดส์เพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมากและยากต่อการควบคุม

จากข้อมูลการสำรวจแหล่งแพร่ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2549 ของกรมควบคุมโรค พบว่า จังหวัดภูเก็ต มีสถานบริการทางเพศจำนวนมาก เป็นอันดับ 4 ของประเทศ² คือ มีจำนวนสถานบริการ 509 แห่ง รองจากกรุงเทพมหานคร (2,129 แห่ง) ชลบุรี (1,296 แห่ง) ระยอง (591 แห่ง) และ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นอำเภอที่มีสถานบริการทางเพศเป็นอันดับ 3 ของประเทศ คือ 221 แห่ง รองลงมาอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต มี 211 แห่ง จำนวนผู้ให้บริการทางเพศ มีถึง 2,508 คน ส่วนมากจะอาศัยทำงานในเขตเมือง และพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น ป่าตอง และ กระรน เป็นต้น นอกจากนี้ มีกระจัดกระจายมากขึ้นตามสภาพพื้นที่ ที่มีแรงงานเคลื่อนย้ายทั้งชาวไทยและต่างด้าว ซึ่งเข้ามาทำงานเกี่ยวกับการก่อสร้างหรือประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว บางพื้นที่อยู่ห่างไกลจากคลินิกโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ หรืออยู่ในจุดที่มีการคมนาคมที่ไม่สะดวก มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง ทำให้ผู้ให้บริการทางเพศไม่สามารถเข้าถึงบริการตรวจรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ได้ ผู้ให้บริการทางเพศเป็นกลุ่มเสี่ยงอันดับต้นของโรคเอดส์ จากข้อมูลการเฝ้าระวังการติดเชื้อเอชไอวีในหญิงบริการทางเพศปี พ.ศ. 2550 พบว่า กลุ่มหญิงบริการทางเพศ มีความชุกของการติดเชื้อเอชไอวี เท่ากับร้อยละ 3.36³ ความชุกของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เท่ากับร้อยละ 2.20

จำนวนผู้ป่วยเอดส์ของจังหวัดภูเก็ตอยู่ในอันดับที่ 4 ของประเทศ และอันดับที่ 2 ของภาคใต้⁴ สาเหตุหลักของการแพร่ระบาดมาจากเพศสัมพันธ์สูงถึงร้อยละ 89.75 ผลการศึกษาปัจจัยเสี่ยงต่อการติดเชื้อคลาไมเดียของหญิงให้บริการ ปี 2549 พบอัตราการติด

เชื้อหนองในเทียมในกลุ่มผู้ให้บริการทางเพศ ร้อยละ 8.4 รองลงมาคือ เอชไอวี (5.4) หนองใน (2.6) และซิฟิลิส (0.6)⁵ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จึงได้ดำเนินการจัดทำคลินิกเคลื่อนที่ขึ้น เพื่อควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความชุกของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวีในกลุ่มหญิงบริการทางเพศที่มารับบริการจากคลินิกเคลื่อนที่ 6 แห่ง ทั้ง 3 อำเภอ ในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอชไอวี

วิธีการวิจัย

ใช้แบบบันทึกข้อมูลการตรวจคัดกรองเอชไอวีและรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และแบบสอบถาม ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งวิธีการสัมภาษณ์หรือการตอบคำถามด้วยตัวเอง ต่อด้วยทำการบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรม Access และวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

ผลการดำเนินงาน

1. ผลการดำเนินงานทางคลินิก

จำนวนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 285 คน มีผู้มารับบริการ 226 คน (ร้อยละ 79.30) พบผู้ป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ 32 ราย มีอัตราความชุกร้อยละ 14.16 ในจำนวนดังกล่าว พบโรคหนองใน 8 ราย หนองในเทียม 19 ราย เริม 4 ราย และหูดหงอนไก่ 3 ราย มีการสนับสนุนกิจกรรมการให้การศึกษาเพื่อตรวจเลือดด้วยความสมัครใจ (VCT) ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในการให้บริการแก่ผู้มารับบริการ มีผู้เข้ารับบริการ Pretest Counseling 127 ราย และ Posttest Counseling 126 ราย พบ HIV positive 7 ราย ความชุกร้อยละ 5.51

2. ผลประเมินความรู้ ความเข้าใจ เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ ประกอบด้วยคำถาม 12 ข้อ เป็นแบบตัวเลือกให้ ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบข้อที่เห็นด้วยมากที่สุดเพียงข้อละ 1 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ และนำมาจัดกลุ่มคะแนนเป็น 3 ระดับ

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจ พบว่า ผู้มารับบริการส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และโรคเอดส์ ในระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.0 รองลงมาคือระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.7 และมีความรู้ในระดับต่ำน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.2 ตามลำดับ โดยมีระดับคะแนนต่ำสุดคือ 4 คะแนน และสูงที่สุดคือ 12 คะแนน ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ย 9.67 คะแนน

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การประเมินพื้นที่และผู้ให้บริการทางเพศ ที่ยังไม่เข้าถึงบริการการรักษาเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญ เนื่องจากในกลุ่มดังกล่าวเป็น

กลุ่มที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์/เอดส์ ซึ่งวิธีการประเมินดังกล่าวส่วนใหญ่ ได้ข้อมูลมาจากการสำรวจแหล่งแพร่ และการออกแบบบริการเชิงรุก ขั้นตอนการจัดบริการคลินิกเคลื่อนที่ โดยคลินิกโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต โดยใช้สถานอนามัย/PCU ในพื้นที่เสี่ยง เป้าหมายเป็นสถานที่ดำเนินงาน เป็นรูปแบบที่จัดขึ้นโดยคำนึงถึงความสะดวกทั้งของผู้มารับบริการและผู้ให้บริการ จากผลการดำเนินงานพบว่า อัตราความชุกของการติดเชื้อเอชไอวีในกลุ่มผู้ให้บริการทางเพศ ร้อยละ 5.51 มีอัตราที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับการเฝ้าระวังประจำปี 2550 ซึ่งมีความชุกร้อยละ 3.36⁶ ในการดำเนินงานคลินิกเคลื่อนที่พบความชุกของการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 14.16 ซึ่งสูงกว่าที่พบจากการดำเนินงานในคลินิกโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของจังหวัด มีความชุกร้อยละ 4.83⁶ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มที่ยังไม่ได้รับการคัดกรองดูแลรักษาตามมาตรฐานน่าจะเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงต่อการแพร่เชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์/เอชไอวี จำเป็นต้องมีการบริการที่สะดวกรองรับ เพื่อให้หญิงบริการทางเพศที่ไม่เข้าถึงบริการได้รับการดูแล เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์

ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ มีข้อที่น่าเป็นห่วง เพราะตอบถูกน้อย (ร้อยละ 60.4) คือ การมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้งโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัยกับเพื่อนหญิง/ชาย แฟน หรือ กิ๊ก ไม่เสี่ยงกับการเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ แสดงว่าอาจมีความเข้าใจจนละเลยการป้องกันโรค ควรมีการเร่งรัดรณรงค์ในเรื่องนี้ให้มากขึ้น ส่วนหัวข้อการใช้สารหล่อลื่นหรือเจลที่ใช้กับถุงยางอนามัยนั้น ไม่ควรใช้โลชั่น เบบี้ออยล์ วาสลีน น้ำมันพืช ยังมีการตอบน้อย คือ ร้อยละ 66.9 ซึ่งตรงกับการศึกษาของนักศึกษานานาชาติระดับปริญญาโทและเอก ภาควิชาระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ พบว่า ในรอบปีที่ผ่านมาร้อยละ 60 ของกลุ่มที่ทำการศึกษามีประสบการณ์เรื่องการใช้ถุงยางอนามัยแตก ร้อยละ 10 ควรเร่งรัดให้ความรู้เรื่องนี้เพื่อสร้างความเข้าใจในการป้องกันการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1.ในพื้นที่ท่องเที่ยวและพื้นที่ที่มีแรงงานอพยพจำนวนมาก เช่น ตำบลศรีสุนทร กมลา รัชฎา ราไวย์ และฉลอง จะมีหญิงบริการทางเพศจำนวนมาก จึงควรจัดให้มีคลินิกบริการตรวจรักษา

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ขึ้นในพื้นที่ เพื่อความสะดวกรวดเร็วของผู้มารับบริการ และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการได้ทั่วถึง เท่าเทียม รวมทั้งช่วยป้องกันควบคุมโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์

2. การให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ ตลอดจนการป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อ เป็นสิ่งจำเป็นที่ควรเข้าไปในสถานบริการ เนื่องจาก ในพื้นที่ที่หญิงบริการทางเพศเข้าไม่ถึงบริการ พบ อัตราการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สูงกว่าการดำเนินงานในคลินิกสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต

3. ควรมีการเยี่ยมชมตรวจเพื่อกระตุ้นให้หญิงบริการทางเพศได้รับการตรวจสุขภาพ (ตรวจภายในสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง) เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่อยู่ใกล้ชิดผู้ให้บริการทางเพศ

4. ควรมีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่เสี่ยงเพื่อให้การดูแลหญิงบริการทางเพศได้อย่างมีมาตรฐาน

5. ควรมีการศึกษาปัญหาการไม่เข้าถึงบริการตรวจรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ในหญิงบริการทางเพศในเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. รายงานการปฏิบัติงานควบคุมโรคโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. นนทบุรี; กรมควบคุมโรค, 2549.
2. สำนักโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. สถานบริการทางเพศและผู้ให้บริการทางเพศในประเทศไทยปี 2549 . นนทบุรี ; กรมควบคุมโรค, 2550.
3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต. ความชุกและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มหญิงให้บริการ จังหวัดภูเก็ต ปี 2550 .ภูเก็ต.
4. สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค. สถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549. Available from URL: <http://www.203.157.15.4/index.php?send=aidsdata>.
5. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต. ผลการศึกษาปัจจัยเสี่ยงต่อการติดเชื้อคลาไมเดียจังหวัดภูเก็ต ปี 2549.ภูเก็ต.
6. งานป้องกันแก้ไขปัญหายาเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต. รายงานสถานการณ์โรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์. (เอกสารอัดสำเนา).ภูเก็ต; 2550.

ขยายเวลา ขอเชิญชวนส่งผลงานเข้าประกวดสัญลักษณ์ของ WESR ชิงเงินรางวัล 1,000 บาท

บุคคลทั่วไปที่มีความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลงานเป็น File.jpg หรือ รูปวาดบนกระดาษ พร้อม ชื่อ ที่อยู่ สามารถส่งได้ 2 ชิ้นงาน ต่อ 1 คน

เกณฑ์การตัดสิน ตัดสินโดยคณะกรรมการพัฒนา WESR มีหลักเกณฑ์ 4 ข้อ ดังนี้

- 1.สื่อถึงลักษณะของวารสาร
- 2.จำง่าย
- 3.ใช้งานได้กับงานหลายลักษณะ ใช้ได้ทุกโอกาส เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดนิทรรศการ
- 4.สื่อถึงภาพลักษณ์ขององค์กร

ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดและสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ กลุ่มงานเผยแพร่ สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค จ.นนทบุรี 11000 หรือ wesr@windowslive.com ทดหมดเขต 15 กรกฎาคม 2551 ประกาศผลรางวัล 31 กรกฎาคม 2551